

Riksdagens snabbprotokoll

2024/25:41

Måndagen den 2 december

Kl. 11.00–12.54

Det justerade protokollet utkommer inom tre veckor eller vid den tidpunkt som talmannen bestämmer. Talare som vill göra anmärkningar mot snabbprotokollet ska anmäla detta senast kl. 12.00 den tredje vardagen efter sammanträdet.

§ 1 Anmälan om återtagande av plats i riksdagen

Andre vice talmannen meddelade att *Aylin Nouri* (S) återtagit sin plats i riksdagen från och med den 30 november, varigenom uppdraget som ersättare upphört för *Paula Örn* (S).

§ 2 Avsägelse

Andre vice talmannen meddelade att *Elin Söderberg* (MP) avsagt sig uppdraget som ledamot av riksdagen.

Kammaren biföll denna avsägelse.

§ 3 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2024/25:240

Till riksdagen

Interpellation 2024/25:240 Bristen på anstaltsplatser
av *Pontus Andersson Garpvall* (SD)

Interpellationen kommer inte hinna besvaras inom tidsfristen.

Skälet till dröjsmålet beror på att det saknas tid i kammaren.

Interpellationen kommer att besvaras den 19 december 2024.

Stockholm den 28 november 2024

Justitiedepartementet

Gunnar Strömmer (M)

Enligt uppdrag

Jenny Kvarnholt

Expeditionschef

Interpellation 2024/25:241

Till riksdagen

Interpellation 2024/25:241 Förbud mot listrätor
av *Mikael Damberg* (S)

Interpellationen kommer att besvaras onsdagen den 18 december 2024.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 28 november 2024

Finansdepartementet

Niklas Wykman (M)

Enligt uppdrag

Johan Ndure

Departementsråd

§ 4 Svar på interpellation 2024/25:135 om marknadsskolan

Anf. 1 Statsrådet *LOTTA EDHOLM* (L):

Fru talman! *Daniel Riazat* har frågat mig vilka åtgärder jag och regeringen avser att vidta för att komma till rätta med skolkoncerner som om och om igen missköter sitt utbildningsuppdrag. *Daniel Riazat* har också frågat mig vilka åtgärder jag och regeringen avser att vidta för att komma till rätta med problemet kring skolkoncerner som använder medel som är avsedda för skolan till övriga affärsverksamheter som är helt utanför skolans uppdrag.

Alla barn och elever ska få en bra start i livet. Att bedriva utbildning inom skolväsendet i Sverige innebär att förvalta samhällets förtroende för det uppdraget. Samtidigt finns det problem med de nuvarande reglerna för fristående skolor. Vi ska bekämpa bristande likvärdighet, och regeringen anser att oseriösa och olämpliga aktörer inte ska få förekomma inom skolväsendet.

Därför har vi startat en helrenovering av det svenska friskolesystemet. Regeringen beslutade den 6 juli 2023 om tilläggsdirektiv till Utredningen om vinst i skolan. Utredaren ska bland annat föreslå en utvidgad ägar- och ledningsprövning, vissa vinstutdelningsförbud eller annan vinstutdelningsbegränsning och skärpta sanktioner för enskilda och kommunala huvudmän. Det är ett paket med olika åtgärder som ett svar

på alla de fall där barns och elevers rätt till en bra utbildning inte tillgodoses.

Utredarens uppdrag omfattar utöver det jag nyss sa även bland annat att överväga och föreslå hur krav på långsiktigt ägande kan införas. Det är krav som innebär att elevers rätt till en sammanhållen utbildning garanteras. Det handlar också om ett ökat skydd för eleverna genom ekonomiska garantier, exempelvis krav på bankgaranti, och om hur omfattande en rätt för elever att slutföra delar av sin utbildning vid den skola de har valt ska vara.

Enligt skollagen är det huvudmannen som har ansvar för att utbildningen genomförs enligt gällande bestämmelser och att eleverna får den utbildning de har rätt till. Det kan dock vara så att brister i skolan beror på att det bakom huvudmannen finns en ägare som är olämplig. Regeringen gav därför den 19 september 2024 ett nytt tilläggsdirektiv till Utredningen om vinst i skolan. Det nya direktivet riktar fokus mot ägarförhållanden, där utredningen bland annat ska föreslå hur Skolinspektionen och kommunerna ska få ökade möjligheter att hindra olämpliga ägare att kontrollera enskilda huvudmän.

En annan viktig del i regeringens omläggning av friskolepolitiken är finansieringssystemet. Skolpengen är till för att finansiera elevernas utbildning. I dag finns det omotiverade skillnader i hur mycket resurser olika kommuner avsätter till skolan, och det finns ett tydligt behov av att ändra regleringen när det gäller hur resurser ska tilldelas. Det är inte rimligt att enskilda huvudmän tilldelas resurser för kostnader som de inte har. Därför har regeringen tillsatt Utredningen om en nationell skolpengsnorm, som ska föreslå ett helt nytt system för hur resurser till fristående skolor ska beräknas.

Sammantaget har utredarna omfattande uppdrag i linje med regeringens tydliga ambition att reformera det svenska friskolesystemet.

Anf. 2 DANIEL RIAZAT (V):

Fru talman! Jag tackar skolministern för svaret. Det har återigen skrivits mycket om Thorengruppen eller Edukatus, som de heter numera. Den här gången har det handlat om hur eleverna som gick på en av de skolor Thorengruppen ägde, Thoren Business School i Växjö, nu inte kommer att kunna ta examen inom de tre åren på grund av att de har fått för lite undervisning.

Man skulle kunna tro att det här är en berättelse från ett land som saknar utbildningssystem, men det är en berättelse från ett land som har ett extremt utbildningssystem. Det är ett land där vem som helst lite när som helst och hur som helst kan starta en skolverksamhet och ta pengar som är avsedda att gå till barn, elever och personal för att i stället bedriva andra typer av verksamheter. I det här fallet handlar det om att bygga innebandyarenor och bedriva innebandyverksamhet med innebandylag.

Thoren är bara ett exempel på hur detta misslyckande tillåts att fortsätta. Vi vet att det inte är den enda skolkoncern som har hamnat i blåsväder för att pengar

till utbildningsverksamhet har gått till annat än det som de är avsedda för. Till exempel har den för skolministern bekanta skolkoncernen Tellus, som hon tidigare arbetade för, uppmärksammats flera gånger för att man som besparingsåtgärd bland annat har undanhållit mat för barn i förskolan. Det är det som senare blev känt som förskolorna med knäckebröd och vatten.

Alltför länge har vi låtit olika personer berika sig på skolverksamheten. Ministern pratar om att kvalitet och behov måste komma i första hand och att regeringen tar tag i friskolesystemet och gör en helrenovering. Men då är frågan varför vi har 17 utredningar, och det som jag visar här är propositionerna från regeringen. För er som inte ser är detta ett tomt blad. Det här är alltså de förslag som regeringen lägger fram just nu inom friskoleområdet.

Jag ber ministern att missförstå mig rätt; mitt enda problem handlar inte om vinsterna i sig. Det handlar om vad detta system gör med vårt samhälle. Det handlar om den segregation som skapas av detta friskolesystem. Det handlar om skolpersonalens och lärarnas arbetsvillkor, och i slutändan välmående, som sätts på spel med detta skolsystem. Det handlar om den redan existerande boendesegregationen och den ekonomiska klasspolitik som regeringen för och som leder till att människor splittras. Detta skolsystem leder till att det här förvärras ytterligare. Det leder till att vi får ett samhälle där elever inte kan läsa, och det är allvarligt inte bara på grund av vinsterna utan för samhället som sådant.

Academedi AB, Internationella Engelska Skolan AB, Magnora AB, Demina AB, Thorengruppen AB, Magelhusen AB, Jensen Group AB, Dibber Sverige AB, Ambea AB, Jan Vikström Holding AB, Ceder-grenska AB, Tisenhult-gruppen AB, Watma Group AB, Almwik AB – man kan tro att jag pratar om bankverksamheter. Men det här är de som i dag äger majoriteten av Sveriges friskolor. Då vet vi att någonting är fel.

Jag undrar fortfarande: Vad avser statsrådet att göra för att ändra på detta system i grunden?

Anf. 3 SAMUEL GONZALEZ
WESTLING (V):

Fru talman! Vi har en regering som inför nästa års budget har valt att sänka skatterna mest för sig själva. Statsråden får ungefär 45 000 var i sänkt skatt nästa år. De är säkert mycket nöjda med det. Samtidigt vill de egentligen inte räkna upp någonting till kommunerna för att kunna finansiera verksamheter som exempelvis skolan. Det gör att det blir ett otroligt stort problem att tillhandahålla utbildning i hela Sverige, framför allt för de kommuner som ska finansiera det.

Men vi har också det andra problemet som är marknadsskolan, där man kan bara starta upp en skola och driva den. Man behöver inte ens driva den särskilt väl. Vi känner till exempel där elever som lämnar skolan inte har tillräckliga betyg, eller så har de tillräckliga betyg men inte tillräckliga kunskaper för att kunna klara sig i samhället efteråt.

Det finns kommuner som ändå försöker göra någonting åt problemen i skolan, som försöker kompensera sina kommunala skolor för att de ska kunna bygga upp elevernas kunskaper i de fall där det saknas tillräckliga resurser. Ett exempel är Sundsvalls kommun. Men när kommunen kompenserar den kommunala skolan kommer friskolorna i totalt och begär att också få kompensation i motsvarande grad av kommunen.

Det är inte för att de haft särskilt mycket högre kostnader. Det finns fall där man redan har betalat ut vinster, vilket egentligen borde betyda att man då har lagt tillräckliga resurser på utbildningen. Anledningen är att man vill ha ytterligare vinster. Man vill kunna betala ut ytterligare pengar.

Nu har skolministern visserligen sagt att regeringen inte tycker att detta är särskilt bra och att man utreder det. Men borde inte skolministern och regeringen rimligen, i väntan på utredningens lagförslag, lägga fram förslag om en temporär lag för att kunna förhindra att friskolor begär miljonbelopp av exempelvis Sundsvalls kommun i extra ersättningar? Detta gör ju att kommunen dräneras ytterligare på resurser. Barnen i kommunen kommer att få sämre utbildning på grund av några giriga skolägare, kanske kompisar till skolministern, som vill göra sig en extra hacka på systemet.

Vore det inte rimligt att regeringen tog ansvar och gjorde någonting åt den här frågan?

Anf. 4 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L):

Fru talman! Precis som jag inledde med pågår nu två stora utredningar på området. Jag tillhör väl dem som ibland är otåliga. Det är klart att jag vill göra förändringar snabbt. Men man måste ha statliga utredningar i grunden.

Nu finns det alltså två stora utredningar, en som handlar om friskolesystemet och en som handlar om nationell skolpengsnorm. Båda utredningarna påverkar i allra högsta grad såväl regelsystemet för friskolorna som hur de finansieras.

Den första utredningen kommer med sitt betänkande i slutet av mars. Den har också fått tilläggsdirektiv om att bland annat se över vilka som äger skolorna, vilket är viktigt. Här kan man dra paralleller exempelvis till hur bankväsendet fungerar. Där kan man helt enkelt tvinga ägare att sälja sina aktier om man ser att någon får en för stor andel eller är olämplig som ägare.

Det finns inbyggda systemfel i friskolesystemet. Det har funnits en naivitet. Min och hela regeringens utgångspunkt är att skapa mer likvärdiga förutsättningar för skolväsendet i Sverige. Ett skolväsen är ju en nationell angelägenhet. Det är inte en angelägenhet bara för enskilda huvudmän, oavsett om de är kommunala eller fristående. Det är inte heller en angelägenhet bara för de elever som går i skolan i dag. Det är en angelägenhet för Sverige som välståndsnation.

I dag är det alldeles för splittrat. Jag tillhör ett parti som anser att det var ett totalt misslyckande att kommunalisera ansvaret för skolan. Vi har enormt stora

skillnader. Det skiljer ungefär 70 000 kronor mellan den kommun som satsar mest på sin skola och den som satsar minst per elev och år. Hälften av dessa 70 000 kan härledas till objektiva faktorer; när det gäller resten vet vi helt enkelt inte.

Jag anser att staten måste ta ett större ansvar för finansieringen av skolan i Sverige. Dock är det viktigt att pengarna till skolan också går till skolan. Därför är utredningen om nationell skolpengsnorm viktig även ur det perspektivet.

Betygssystemet nämndes. Det är ju också ett problem att vi har betygsinflation i Sverige. Om bara ett par månader kommer betygsutredningen att presentera sitt förslag, som såvitt jag förstår av det jag läst mig till – jag tror att Daniel Riazat har mer information här än jag – kommer att se till att betygsinflationen försvinner.

Det finns enormt mycket att göra. Ingen vore gladare än jag – det vill jag verkligen poängtera – om jag kunde göra saker och ting snabbare. Det är dock väldigt svårt när vi har en grundlag som säger att minsta lilla detalj i lagstiftningen måste föregås av en utredning. I grund och botten är det naturligtvis bra eftersom det förhoppningsvis leder till bra lagstiftning, men ibland är det lite frustrerande.

Anf. 5 DANIEL RIAZAT (V):

Fru talman! Två stora utredningar säger skolminister Lotta Edholm att man har tillsatt. Den som har varit med ett tag i skol- och utbildningspolitiken kan ganska snabbt hitta ett antal stora fel med dessa utredningar. Ett fel är att frågorna redan har utretts vid ett antal tillfällen. Ett annat är att texterna i direktiven kommer direkt från Tidöavtalet. Det betyder att det snarare än utredningar handlar om beställningsuppdrag, vilket skapar ytterligare problem.

Vänsterpartiet driver också frågan om att staten ska ta huvudansvaret för såväl finansieringen som styrningen av den svenska skolan. Vi menar också att kommunaliseringen blev ett misslyckande. Frågan är dock: När vi nu har ett kommunaliserat system, varför vill regeringen göra det så svårt som möjligt för kommunerna att bedriva skolverksamhet? Varför måste det ske nedskärningar i Lotta Edholms kommunaliserade Skolsverige? Varför kan inte regeringen vara med och se till att vi inte, samtidigt som vi har ett misslyckat marknadsexperiment, behöver göra nedskärningar på grund av att regeringen ska sänka skatten för miljonärer och miljardärer?

Jag har ställt frågan vilka åtgärder statsrådet och regeringen avser att vidta för att komma till rätta med dessa skolkoncerner och andra ägare som missköter sitt utbildningsuppdrag. Jag ser faktiskt inte svaret. Friskoleutredningen har redan gjorts, som jag sa. Skolpengsutredningar har redan gjorts. Offentlighetsprincipsutredningar har redan gjorts. Betygsutredningar har gjorts vid flera tillfällen under de år som jag har suttit i riksdagen. Jag har själv suttit i den parlamentariska referensgruppen för dessa utredningar.

Om skolministern i dag menar allvar finns det en majoritet i Sveriges riksdag som vill förändra dagens friskolesystem. Men svaret är att i det här fallet Liberalerna, som skolministern företräder, inte vill gå med den majoriteten.

Då är frågan om vi med säkerhet kan veta att någon av dessa utredningar kommer att presentera faktiska förslag från regeringen före valet. Eller kommer man att fortsätta begrava friskolefrågan i ytterligare tilläggsdirektiv och utredningar? Kan vi med säkerhet veta att detta experiment inte kommer att få fortsätta?

I direktiven till utredarna, som för första gången under de tio år som jag har suttit i riksdagen inte involverar oppositionspartierna, står det att vinsterna endast ska begränsas för ny friskoleverksamhet. Det gäller alltså endast nyöppnade verksamheter och att de inte ska få göra vinster under de första åren. Vad är skillnaden mot dagens system? Majoriteten av de stora skolkoncernerna har inte gjort sina vinster under de första åren. På vilket sätt kommer systemet att förändras?

Jag vill avslutningsvis säga att frågan är mycket större för oss än bara vinster. Det handlar om vilket samhälle vi vill ha, om vi vill vara en kunskapsnation och ett demokratiskt samhälle där elever från olika hem möter varandra oberoende av vilken bakgrund de har eller vilken utbildning eller ekonomisk klasstillhörighet deras föräldrar har. Friskolesystemet har förstört det vi en gång var så stolta över, nämligen att barnen möter varandra och kan bygga ett samhälle gemensamt oavsett bakgrund.

Anf. 6 SAMUEL GONZALEZ
WESTLING (V):

Fru talman! Om regeringen, Liberalerna och skolminister Lotta Edholm hade varit genuint intresserade av att göra något åt det svenska skolsystemet och se till att vi i Sverige har en utbildning för våra barn, framtiden och kommande generationer hade de kunnat agera mycket fortare och tidigare.

Det är för mig ofattbart att man står här i riksdagens talarstol och säger att det finns inbyggda systemfel i skolan. Jamen, det kunde vi ju konstatera redan för 30 år sedan när friskolesystemet infördes. Bland annat Vänsterpartiet påpekade ju redan då att detta kommer att innebära stora problem för utbildningen. Nu står vi här 30 år senare och konstaterar att det har blivit precis så som Vänsterpartiet sa. Det finns privata intressen som vill tjäna mycket stora pengar mot lite utfört arbete.

Ministern säger också att man måste ha utredningar, och det håller jag med om. Men hur kan det komma sig att man inte kan ta till snabbutredningar i en sådan angelägen fråga som barns utbildning och vår framtid. Det har ju regeringen gjort för att inskränka de rättigheter vi har i samhället på andra områden. Det är för övrigt fruktansvärt att man har snabbutredningar på dessa områden. Men i detta fall där man skulle kunna göra något för att värna barnens utbildning och se till att de pengar vi betalar i skatt går till det som de är

avsedda för kan man inte göra några snabbutredningar. Det handlar ju om att komma till rätta med något som ministern själv konstaterar är ett systemfel. Det är för mig ofattbart.

Anf. 7 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L):

Fru talman! Ja, det finns systemfel i friskolesystemet, och jag tror att det är otroligt viktigt att detta utreds noggrant så att man får ett förslag som fungerar gentemot all annan lagstiftning som finns i landet. Man får inte förhastna sig, utan det hela måste föregås av en gedigen utredning. Och i detta fall krävs det inte bara *en* utredning, utan det handlar också om den nationella skolpengsnormen.

Föregående talare talade om misstag som gjordes för 30 år sedan. Ett stort misstag var kommunaliseringen av svensk skola, och den bidrog Vänsterpartiet till. Om Vänsterpartiet inte hade gått med på den hade detta inte skett för 30 år sedan.

Vi har alla vår del av ansvaret för de systemfel som finns, men nu måste de förändras. Jag anser att det är väsentligt att säkerställa att vi får mer likvärdiga villkor mellan kommunala och fristående skolor men också mellan kommuner. Det är orimligt stora skillnader i dag mellan hur kommunerna väljer att prioritera sin skola. Det måste vi göra något åt.

När det gäller vinster handlar det inte alls bara om att göra det svårare att ta ut vinst för nystartade skolor. Direktiven talar om en rad olika tillfällen när detta ska kunna ske. Det tror jag är viktigt. Men det är också viktigt att se över vad man kan göra för att skärpa sanktionerna. I dag finns det till exempel ingen möjlighet att tvångsförvalta illa fungerande friskolor. Det finns det däremot vad gäller kommunala skolor. Det har dock bara skett vid ett enda tillfälle. Jag menar att detta också måste kunna användas på friskolor för att komma till rätta med de problem som finns.

Sammanfattningsvis har vi två stora utredningar som berör friskolesystemet direkt, friskoleutredningen och utredningen om nationell skolpengsnorm. Men det finns naturligtvis en rad andra utredningar som berör friskolor på samma sätt som de berör den kommunala skolan. Exempelvis har vi utredningen om elevhälsa. Där finns otroligt stora skillnader både mellan kommunala skolor och mellan kommunala och fristående skolor. Jag har redan nämnt betygsutredningen. Den liksom en rad andra utredningar kommer också att påverka friskolesektorn. Det handlar alltså inte bara om två utredningar.

Anf. 8 DANIEL RIAZAT (V):

Fru talman! Vi skulle kunna jämföra dagens marknadsskolsystem med någon som har fått kraftiga brännskador där läkarens lösning är att sätta ett par plåster på skadorna. Det kommer kanske att hjälpa personen i fråga lite grann, rent psykologiskt, att läkaren har gjort något, men kommer det att få brännskadorna att läka? Nej, det kommer det inte att göra.

På samma sätt vet Lotta Edholm att det inte går att lappa och laga ett trasigt system. Det är systemet som

behöver förändras i grunden. Precis som jag och alla andra i landet vet ministern också att om man samarbetar med partier som har ett enda uppdrag – att företräda intressen från svenskt näringsliv, dessa skolföretag och välfärdsföretag här i riksdagen – kan man inte ändra någonting.

Om det inte vore så hade det de facto inte ens varit möjligt att ha en skolminister som själv kommer direkt från en skolkoncern. Frågan är hur mycket trovärdighet som finns bakom ministerns ord.

Ministern säger att vi har varit naiva och att syftet inte var att det skulle bli så här. Jag menar att syftet var exakt att det skulle bli på detta sätt. Det var ingen slump att de som var med och drev fram friskolereformen på 90-talet senare också blev miljonärer på reformen.

Vänsterpartiet anser också att kommunala skolor behöver förbättras, men vi tycker att kommunala skolor i dag får tävla i ett orättvist system som skapas av marknadslogiken och att det är den som måste bort i grunden.

Nu är det upp till regeringen, Liberalerna och Lotta Edholm att visa att de vill se en annan skolpolitik. Vi och oppositionen är beredda, och majoriteten finns. Frågan är bara om också skolministern vill förändra systemet.

Anf. 9 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L):

Fru talman! Systemet måste förändras i grunden. Det handlar inte bara om friskolorna, utan det handlar om vårt skolsystem som helhet. Det gäller bland annat finansieringen och att vi måste få tillbaka en skola till grunderna där man fokuserar på kunskap och färdigheter som att läsa, skriva och räkna, mycket av det som svensk skola har förlorat under ganska många år. Vi måste också få tillbaka läsningen i svensk skola.

Regeringen arbetar med allt detta nu. Vi har tolv stora utredningar på gång, och de kommer att presenteras som ett pärlband nu. Den första utredningen, som handlar om förändringar av lärarutbildningen, kommer om bara någon dag. En viktig pusselbit i detta är dock friskolorna och de systemfel som faktiskt finns. Regeringen arbetar nu med att förändra dessa. Finansieringen därvidlag är också viktig. I direktiven till utredningen om en nationell skolpengsnorm framgår också att friskolor inte ska få betalt för uppdrag som de faktiskt inte har – så som är fallet i dag. Det är helt orimligt att till exempel konkursbon kan få skolpeng i efterhand. Jag tror att vi är rätt många som tycker att det är orimligt. Det behövs stora förändringar av det här systemet, liksom det behövs stora förändringar av svensk skola som helhet.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 5 Svar på interpellation 2024/25:226 om elevers skydd mot skolnedläggningar med kort varsel

Anf. 10 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L):

Fru talman! Gustaf Lantz har frågat mig om jag och regeringen avser att vidta några åtgärder för att säkerställa att elever inte ska drabbas av skolnedläggningar motiverade av lönsamhetskrav med kort varsel, och i så fall när.

Till att börja med vill jag understryka att alla barn och elever ska få en bra och trygg start i livet. Det finns problem med de nuvarande reglerna för fristående skolor. Vi ska bekämpa bristande likvärdighet, och regeringen anser att oseriösa och olämpliga aktörer inte ska få förekomma inom skolväsendet.

Därför har regeringen lagt tilläggsdirektiv till Utredningen om vinst i skolan. Utredaren ska bland annat föreslå hur krav på långsiktigt ägande, som innebär att elevers rätt till en sammanhållen utbildning garanteras, och ett tydligare skydd för elevers skolgång genom krav på ekonomiska garantier kan införas. Det skulle till exempel kunna handla om krav på bankgaranti, så att elevernas skolgång inte riskeras om en huvudman för en skola hamnar i ekonomiskt trångmål. Utredningen ska även leda till förslag om en breddad och fördjupad tillsyn och stärkta möjligheter för Skolinspektionen och kommunerna att ingripa. Förslag ska lämnas på höjda vitesbelopp och ett system med sanktionsavgifter för både kommunala och fristående skolor som komplement till viten.

Regeringen har också påbörjat en helrenovering av skolans finansieringssystem i syfte att genom statlig styrning av finansieringen öka likvärdigheten i den svenska skolan i hela landet. Som ett led i detta arbete har regeringen tillsatt Utredningen om en nationell skolpengsnorm för ökad likvärdighet (U 2023:05). Den ska föreslå ett system för resursfördelning som utgår från en nationellt bindande skolpengsnorm.

I dag finns det stora skillnader i hur mycket olika kommuner satsar på skolan, och det finns ett tydligt behov av att ändra regleringen när det gäller hur resurser ska tilldelas fristående skolor. Kommunala och fristående skolor har olika ansvar, och det behöver på ett rimligt och befogat sätt speglas i resursfördelningen.

Regeringen satsar stort på skolan och följer den ekonomiska utvecklingen noggrant. Staten bidrar till skolans finansiering, men det är viktigt att komma ihåg att det är kommunerna som har det huvudsakliga ansvaret för att finansiera och bedriva förskola och skola.

Anf. 11 GUSTAF LANTZ (S):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

Vi är inte många här i kammaren i dag. Jag har en kompis, och statsrådet har en kompis. Ungefär så ser det ut, och folk som tittar in i riksdagen ibland via webben blir förfärade och tänker: Gör de ingenting, riksdagsledamöterna? Jag skulle säga att det är ganska skönt att det inte är så många här i dag, för jag hoppas och tror att mina kollegor är ute i landet och möter verkligheten.

Det kan också vara så ibland att vi bjuder in människor till riksdagen. Jag gjorde detta förra veckan. Då gällde det en föräldragrupp från en skola i Uppsala som heter Kajan och som ska läggas ned. Föräldrarna fick besked om detta bara sex veckor innan utbildningen skulle upphöra. Deras barn har ofta autism, adhd eller andra neuropsykiatriska diagnoser. Detta är en skola som erbjuder särskilt stöd till de här eleverna.

Livet vändes upp och ned. Föräldrarna organiserade sig med den kraft som egentligen bara infinner sig när föräldrar känner att deras barn är hotade. De började bläddra i lagböcker och leta efter regler. Kan det verkligen vara så att man får säga upp elever med så här kort varsel? De sökte men fann ingenting, och den enkla anledningen är att det inte finns några regler som gör det här olagligt.

Jag kan bara konstatera hur vi gör skillnad mellan personer i svensk lagstiftning. Ta till exempel den student som vill säga upp sitt studentrum! Där finns det regler om tre månaders uppsägningstid. Men elever med särskilda behov, till exempel barn med autism, som är särskilt känsliga för stora omställningar i livet, tillåter vårt skolsystem att vi behandlar på det här sättet.

Det här kan inte ses som barnsjukdomar i en lagstiftning. Det här är sedan 30 år tillbaka det skolsystem vi har. Det är så att säga kroniska sjukdomar i ett system som måste förändras.

Det finns flera olika sätt att göra detta. Vi kan bemöta varje enskildhet som kommer upp. Vi kan stifta lagar som säger att man måste deponera medel för att det ska finnas pengar, så att någon annan kan få driva vidare skolan. Vi kan ha regler för uppsägningstider som täcker en hel utbildning. Det finns många sätt. Men jag tror att det här är ett lappande och lagande som riskerar att hela tiden utmanas av jakten på vinst, för det är där roten till problemet finns. Det finns aktörer som hela tiden letar kryphål för att maximera vinsten. Vi har gång på gång sett exempel på detta.

I det här fallet hade Aprenderes möjlighet att meddela eleverna i god tid före nedläggningen. Men man gjorde inte det, för man ville tjäna pengar. Man var rädd för att elever skulle hitta en annan skola att gå till och ta skolpengen med sig. I avvägningen mellan autistiska elevers behov av långsiktig planering och aktieägarnas kortsiktiga intresse av vinst var det aktieägarna som drog det längsta strået.

Jag vill ställa två frågor till statsrådet. Tycker statsrådet att sex veckor är för lite för att säga upp elever från deras utbildning? Om hon tycker detta, när är hon i så fall beredd att göra någonting åt saken?

Anf. 12 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L):

Fru talman! Nej, detta är inte rimligt. Det är också därför den här utredningen om fristående skolor har fått i uppdrag att se över regelverket kring hur länge man ska kunna bedriva en verksamhet; till exempel ska det finnas en tillräcklig ekonomisk styrka för att kunna driva verksamheten långsiktigt. Jag tror att det är viktigt. I uppdraget ingår också att föreslå en omfattande

rätt för elever att slutföra delar av sin utbildning. I dag finns inte denna rätt, och det spelar ingen roll om det är en kommunal eller en fristående skola. En kommun kan också lägga ned en skola med några veckors varsel, och det har också naturligtvis inträffat till och från. Ofta beror det på att man helt enkelt har ett för litet antal elever. Att stärka elevernas rättigheter i friskolesystemet är enormt viktigt. Stora delar av utredningen handlar just om det.

När det kommer till resursskolor är det lite speciellt. Resursskolorna kan inte leva enbart på skolpeng. De elever som går där har ofta väldigt omfattande behov av särskilt stöd. Därför handlar en del av direktivet till utredningen om nationell skolpengsnorm just om det. Hur ska man säkerställa regelverket för fristående resursskolor?

Det gäller inte bara friskolor. Vi måste ha ett system som garanterar att det finns resursskolor i Sverige. Det ser otroligt olika ut i Sverige. I en del kommuner finns de inte över huvud taget.

Jag har träffat så många föräldrar genom årens lopp som verkligen har fått slås för sina elever. Vi har haft ett system där vi talat om inkludering och att alla dessa elever ska inkluderas i det vanliga skolsystemet. Det har tyvärr ofta lett till en exkludering.

Barn med autism har till exempel blivit sittande i ett klassrum eller i värsta fall i en korridor med en utbildad tjuugoåring för att skolan inte är kapabel att se till att det finns personal som har kunskaper och att elever får en tillräckligt liten grupp att vara i.

Detta måste säkerställas både i de fristående resursskolorna och i det kommunala skolsystemet. Det gäller att vi får till stånd fler små undervisningsgrupper och att vi anställer fler speciallärare så att de elever som har neuropsykiatriska diagnoser får en betydligt bättre skolgång än vad de har i dag.

Anf. 13 GUSTAF LANTZ (S):

Fru talman! Statsrådet tar upp att föräldrar får slås för sina elever. Som jag önskar att de slapp detta och att föräldrar fick vara föräldrar och stötta och att skolan fungerade. Det handlar precis som statsrådet säger ofta om de elever som har de största problemen. Det är deras föräldrar, som också har stora utmaningar att få familjen att fungera, som tvingas ta på sig handskarna och slås för sina barn.

Jag tycker att vi ska lyssna på de föräldrarna. Jag kan bara konstatera att när det gäller Aprenderes agerande hade skolan inte sökt tilläggsbelopp. Det fanns vissa kriterier som man kanske ansåg var för kostsamma, och det fanns en önskan om att lägga ned. Det är ett väldigt sårbart system vi har.

Nu diskuterar vi uppsägningstider och den situation som är i Uppsala på Kajan. Men det finns många exempel genom åren. Vi talar om betygsinflation och hur man tricksar för att välja bort elever så att de inte kommer till en skola därför att man inser att det skulle kosta för mycket. Det finns så många situationer där skolsystemet har visat sig tandlöst och bristfälligt. Det är hög tid att vi gör någonting åt detta.

Vi riksdagsledamöter får tyvärr inte låna ut vår plats i riksdagen. Jag hade gärna gjort det i dag. När jag träffade föräldrarna från Kajan såg jag ett engagemang som jag önskar hade tagit plats här i stället för mig. Jag är säker på att de hade presenterat sin sak ännu bättre och att det hade ökat förståelsen ännu mer.

Nu fick de tillfälle att träffa utbildningsutskottet, och det är bra så. Men jag vill ändå framföra en vädjan till ministern att intressera sig för det fall som vi nu har i Uppsala. Jag är säker på att föräldragruppen skulle vara intresserade av att få träffa statsrådet.

Jag tror att statsrådet i sitt viktiga arbete med att reformera den svenska skolsystemet skulle ha stor behållning och nytta av att träffa dem. Jag hoppas att jag får ett jakande svar på den frågan. Jag ska med glädje framföra det till föräldrarna från Kajan.

Avslutningsvis har jag en vädjan om att detta inte ska ta för lång tid. Självklart ska saker utredas. Men vi får inte glömma att en uppväxt är kort och en barndom är kort, och trauman sätter sig.

Det är till och med så att föräldrar har uttryckt oro för att något av de 54 barn som nu för tillfället inte anses lönsamma i en koncern som gör miljonvinster inte ska orka med omställningen och beskedet och att de helt enkelt ska ta sitt liv. Detta är frågor på liv och död, bokstavligen talat. Jag hoppas att statsrådet känner den tidspressen.

Jag kan konstatera att vissa saker går fort. När danstillståndet avskaffades fanns det en lagrådsremiss på plats redan den 12 januari. Jag kan tycka att detta är mycket mer trängande frågor. Jag väntar med spänning och förväntan på att se konkreta lagförslag som gör att vinstintresset inte ska få gå ut över elevernas väl framöver.

Anf. 14 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L):

Fru talman! Vi måste göra betydligt mycket mer för de elever som har olika typer av neuropsykiatriska funktionsnedläggningar än vad svensk skola har gjort de senaste åren. Vi har haft en inkluderingsstanke som enligt min uppfattning har lett till exkludering. Då måste man jobba på två olika fronter anser jag.

Det handlar om att förändra regelsystemen. Det gäller friskoleutredningen men även utredningen om nationell skolpengsnorm. Men vi har också tillsatt en utredning om elevhälsan. Det handlar till exempel om att man ska veta vilka yrkeskategorier som ska ingå i elevhälsan och att man inte kan välja bort det och så vidare.

Den andra vägen man kan gå är genom olika typer av statsbidrag. Där har regeringen infört statsbidrag för till exempel mindre särskilda undervisningsgrupper. Vi ser nu över hela landet hur det byggs ut. Det går från att det nästan har varit helt oacceptabelt att ha mindre undervisningsgrupper för de elever som behöver det allra mest till att det nu byggs ut i de allra flesta kommuner.

Jag tycker att det är bra, och det är välkommet. Men vi måste också se över möjligheten att få en rimlig finansiering av resursskolorna. Det ser också väldigt

olika ut i landet. Till det kommer också statsbidrag för att utbilda och anställa fler speciallärare. Vi behöver det. Det behövs särskilt utbildade lärare som är duktiga och skickliga på att undervisa elever med stora särskilda behov.

Också det var en yrkeskategori som var i det närmaste utrotningshotad just eftersom man ville att dessa elever skulle gå inkluderat i helt vanliga klassrum med kanske 30 klasskompisar. Var och en av oss som har besökt resursskolor, och jag har besökt många genom årens lopp, förstår att det är väldigt svårt.

Det behövs många stora förändringar på området så att dessa elever får exakt samma rätt till utbildning som alla andra elever i Sverige har. Så har det inte varit, kan jag säga.

Anf. 15 GUSTAF LANTZ (S):

Fru talman! Statsrådet tog upp frågan om resurser till skolan. Det är viktigt att påminna om regeringens prioriteringar när det kommer till skattesänkningar för dem som allra högst inkomster och vad man tillskjuter till kommuner och regioner i en tid där kostnadsutvecklingen har varit galopperande.

Det innebär för många kommuner att man nu tittar över sina budgetar och ser var man måste spara. Tyvärr har vi ofta sett att det i kommunerna inte sällan är skolan som får ta en stor del av smällen och ytterst de elever som behöver allra mest stöd.

Jag noterade att statsrådet inte riktigt nappade på inbjudan. Föräldrarna från Kajan med deras engagemang är värda att få träffa statsrådet och en representant för regeringen. Det är så pass allvarligt att elever kan råka ut för detta. Jag tycker att de borde få komma och berätta om sitt ärende.

Avslutningsvis tycker jag inte att jag riktigt får svar på hur statsrådet ser på vinsten som drivkraft för att bedriva undervisning för elever och elever med särskilda behov. Under de här 30 åren har vi gång på gång sett allvarliga brister där elever har kommit i kläm.

Vi kan särreglera, lappa och laga och förbjuda det som kommer. Vi behöver definitivt en lex Kajan som ser till att inte autistiska barn meddelas sex veckor innan skolan ska stängas trots att beslutet var fattat långt tidigare, för att man skulle maximera skolpengen. Det kan inte få hända igen.

Det känns lite grann som en relation. Om någon är otrogen gång på gång är det omöjligt att sätta upp förbud om att personen inte får gå ut på kvällen och inte göra det och det. Finns inte förtroendet och tilliten och om inte friskolorna kan hantera detta, då måste vi göra slut med det här skolsystemet som har kört in i vägen.

Anf. 16 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L):

Fru talman! Det är naturligtvis otroligt angeläget att elever får en bra utbildning, och det gäller inte minst de elever som har någon form av neuropsykiatrisk funktionsnedläggning. Det är helt enkelt ganska många i Sverige i dag som inte får en tillräckligt bra utbildning.

Vi måste åtgärda detta, dels genom förändringar i friskolesystemet, dels genom andra stora förändringar. Det handlar om att öka regleringen av svensk skola. Det är orimligt att 290 kommuner i Sverige kan göra lite som de själva vill när det gäller den här frågan. Resursskolor finns inte ens i alla kommuner. Det är fortfarande så att elever runt om i Sverige sitter ensamma i korridoren med en elevassistent, trots att det inte fungerar, eftersom man vägrar att inrätta särskilda undervisningsgrupper för dessa elever. Vi måste alltså få till stånd en stor förändring.

Självklart träffar jag gärna föräldrarna på Kajan, men det är också viktigt att komma ihåg att jag som statsråd inte kan lägga mig i enskilda ärenden. Jag vill verkligen understryka att jag under årens lopp har träffat många föräldrar vars barn har farit så illa i det svenska skolsystemet att det får mig att tänka att vi behöver göra någonting åt detta. Men då måste vi öka den statliga regleringen. Det är orimligt med så stora skillnader som det faktiskt är i svensk skola i dag.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 6 Svar på interpellation 2024/25:211 om bostadsrättsinnehavares ansvar för trygghet

Anf. 17 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Markus Kallifatides har frågat mig vad det är som förhindrar att jag och regeringen tar initiativ till åtgärder för att likställa lagregleringen av bostadsrättsinnehavarens och hyresgästens ansvar vad gäller trygghet i boendet och närmiljön.

Jag vill börja med att konstatera att regeringen arbetar på mycket bred front mot den organiserade brottsligheten och för att öka tryggheten i samhället. Ett led i det arbetet är också de lagändringar som Markus Kallifatides lyfter i sin interpellation, det vill säga de lagändringar som ger fastighetsägare utökade möjligheter att säga upp hyresgäster som begår brott och som syftar till att skapa bättre förutsättningar för trygga bostadsområden. Dessa lagändringar har trätt i kraft under året.

Vi vet att andelen som känner sig otrygga i sitt bostadsområde är större bland dem som bor i hyreslägenheter än i andra boendeformer. Därför har regeringen också ansett att det är särskilt angeläget att vidta åtgärder när det gäller hyreslägenheter. För att få till dessa trygghetsskapande lagändringar har arbetet bedrivits skyndsamt och fokuserat på var det kan göra mest nytta.

Det är givetvis angeläget att det också vidtas åtgärder för att stärka tryggheten och motverka brottslighet i eller i närheten av bostäder, oavsett boendeform. Det är samtidigt värt att notera att de nya reglerna gäller också det fallet då det finns en eller flera hyreslägenheter i en bostadsrättsförenings hus.

Även om det finns likheter mellan bostadsrätter och hyresrätter finns det också skillnader som behöver

beaktas när man funderar på om samma regler om förverkande ska gälla. Till exempel är bostadsrättshavaren medlem i bostadsrättsföreningen, som i sin tur äger fastigheten. En bostadsrätt gäller utan begränsning i tiden och har ett ekonomiskt värde. Bostadsrättshavaren kan också pantsätta sin bostadsrätt. Att förverka en nyttjanderätt till en bostadsrätt aktualiserar alltså flera andra frågor och intressen jämfört med när det är fråga om förverkande av en hyresrätt.

Med det här sagt är det också uppenbart att problemet med brottslighet som kan kopplas till bostäder förekommer även i fråga om bostadsrätter. Det är också därför som regeringen vidtar åtgärder även på det området, exempelvis framtagande av ett bostadsrättsregister, något som länge efterfrågats av brottsbekämpande myndigheter.

Det är heller inte givet att de skillnader som finns mellan bostadsrätter och hyresrätter när det gäller förverkande ska finnas kvar, även om flera andra frågor och intressen alltså gör sig gällande. Därför analyserar vi också den här frågan närmare inom Justitiedepartementet.

Anf. 18 MARKUS KALLIFATIDES (S):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret!

Tillåt mig att läsa ur 7 kap. 9 § bostadsrättslagen: ”När bostadsrättshavaren använder lägenheten skall han eller hon se till att de som bor i omgivningen inte utsätts för störningar som i sådan grad kan vara skadliga för hälsan eller annars försämra deras bostadsmiljö att de inte skäligen bör tålas. Bostadsrättshavaren skall även i övrigt vid sin användning av lägenheten iakta allt som fordras för att bevara sundhet, ordning och gott skick inom eller utanför huset. Han eller hon skall rätta sig efter de särskilda regler som föreningen i överensstämmelse med ortens sed meddelar. Bostadsrättshavaren skall hålla noggrann tillsyn över att dessa åligganden fullgörs också av dem som han eller hon svarar för enligt 12 § tredje stycket 2.

Om det förekommer sådana störningar i boendet som avses i första stycket första meningen, skall föreningen

1. ge bostadsrättshavaren tillsägelse att se till att störningarna omedelbart upphör, och
2. om det är fråga om en bostadslägenhet, underrätta socialnämnden i den kommun där lägenheten är belägen om störningarna.

Andra stycket gäller inte om föreningen säger upp bostadsrättshavaren med anledning av att störningarna är särskilt allvarliga med hänsyn till deras art eller omfattning.”

Jag tänker, fru talman, att det är viktigt för landets miljoner bostadsrättsinnehavare och alla styrelseledamöter i bostadsrättsföreningar att känna till detta.

I 12 kap. 25 § hyreslagen står sedan i somras de lagändringar som genomfördes: ”Hyresgästen ska vid sin användning av lägenheten också se till att de som bor i omgivningen inte utsätts för störningar som i sådan grad kan vara skadliga för hälsan eller annars

försämra deras bostadsmiljö att de inte skäligen bör tålas.”

Det kallas ”störningar i boendet”, och det var den lagändringen som genomfördes.

Även i hyreslagen liksom i bostadsrättslagen framgår redan att vid särskilt allvarliga fall av störningar i boendet kan avtalet anses förverkat och omedelbar uppsägning ske utan krav på att begäran om rättelse har gjorts. Detta framgår av 25 a §.

Ett antal remissinstanser har också uppmanat regeringen och justitieminister Gunnar Strömmer att likställa bostadsrätt och hyresrätt även framöver, till exempel genom att tillsätta en utredning för att kunna genomföra förändringar också i bostadsrättslagen så att bostadsrättshavarens skyldigheter gentemot bostadsrättsföreningen blir symmetriska med de skyldigheter som hyresrättsinnehavare har gentemot fastighetsägaren. Detta har dock inte skett.

Fru talman! Jag har nu på olika sätt ställt den här frågan till justitieministern. Även efter justitieministerns svar på min interpellation här i dag kvarstår min fråga: Vad är det som hindrar att regeringen och statsrådet agerar i den här frågan?

Anf. 19 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Jag tackar Markus Kallifatides, inte bara för möjligheten att diskutera denna angelägna fråga här i riksdagen i dag utan också för den finstämda och informativa starten på diskussionen som var att helt enkelt läsa högt ur lagtexten i bostadsrättslagen. Det är svårt att tänka sig en finare start på en arbetsvecka än just den.

Det gläder mig också att Markus Kallifatides har gjort en analys av de här frågorna som i hög grad överensstämmer med både min och Justitiedepartementets. Det vill säga att på det här området finns det ett behov av att flytta fram positionerna på motsvarande sätt som vi gjort när det gäller den hyresrättsliga regleringen.

Bakgrunden, bara för att säga det, är att syftet är att skapa tryggare bostadsområden. Jag kommer tillbaka till skälet till att vi fokuserade på hyresrätterna initialt. Som jag sa är skälet att vi vet att otryggheten, både den upplevda och den faktiska, är avsevärt högre bland människor som bor i hyresrätt.

Ett annat viktigt skäl var förstås att den tidigare regeringen hade initierat ett arbete som rörde just hyresrätterna. Det var då naturligt att ta fasta på det arbete som gjorts och gå vidare med frågorna på det området. Det var inte helt okomplicerat att göra, ska sägas, det vill säga att det krävde en hel del arbete. Vi gjorde allt vi kunde för att kunna föra fram de här frågorna så snabbt som det bara gick, och det gick också mer skyndsamt än underlaget initialt gav vid handen.

Med det sagt är jag förstås öppen för att göra andra ytterligare justeringar i den lagstiftning som gäller bostadsrätter.

Vi har börjat med något som varit väldigt efterfrågat av de brottsbekämpande myndigheterna – att upprätta ett fungerande register över bostadsrätter. Det har

varit en enorm nackdel för brottskämpningen att det inte finns sammanställt på ett enkelt sätt vilka bostadsrättsföreningar som finns och vilka som innehar bostadsrätter. Det har gjort det väldigt komplicerat, inte minst för Kronofogdemyndigheten och andra myndigheter som arbetar med penningtvätt och andra frågor, att motverka brottslighet som sker med bostadsrätter som bas eller som verktyg. Det arbetet är inte bara igång utan har kommit mycket långt.

Som jag också sa analyserar vi nu närmare inom Justitiedepartementet möjligheten att göra den typ av övningar som Markus Kallifatides lyfter fram. Det finns möjligtvis ett eget värde i att den här typen av frågor behandlas så lika som det bara går i olika boendeformer. Samtidigt råder det inget tvivel om att det finns omständigheter som rör bostadsrätter som skiljer sig i hög grad från dem som rör hyresrätter, vilket också gör förverkandet mer komplicerat eller i varje fall inte lika givet som när det gäller hyresrätter.

Men det sagt landar jag där jag började. Den här frågan analyseras närmare inom Justitiedepartementet, i hög grad enligt de linjer som Markus Kallifatides håller sig till i sin interpellation.

Anf. 20 MARKUS KALLIFATIDES (S):

Fru talman! Fint att kunna bidra till arbetsglädje i början av arbetsveckan genom att läsa högt ur lagboken!

Jag tar mig friheten att läsa upp också vad justitieministern sa inledningsvis här: ”Även om det finns likheter mellan bostadsrätter och hyresrätter finns det också skillnader som behöver beaktas när man funderar på om samma regler om förverkande ska gälla. En bostadsrätt gäller utan begränsning i tiden och har ett ekonomiskt värde. Bostadsrättshavaren kan också pantsätta sin bostadsrätt. Förverkande av nyttjanderätten till en bostadsrätt aktualiserar alltså flera andra frågor och intressen jämfört med när det är fråga om förverkande av hyresrätt.”

Detta tycks vara både justitieministerns och min uppfattning – även om inte minst en stockholmare som jag vet att även hyresrätter i den verkliga världen kan betinga högst påtagliga ekonomiska värden, varför vi har tvingats införa en hel del lagskärpningar för att bekämpa svarthandel med hyreskontrakt.

Tillbaka till saken. Skillnaderna mellan bostadsrätt och hyresrätt har med all sannolikhet varit kända för lagstiftaren långt före denna interpellationsdebatt. Lagstiftaren har alltså trots dessa skillnader mellan bostadsrätt och hyresrätt bestämt att också en bostadsrätt kan förverkas, dessutom utan krav på rättelse, i fall av särskilt allvarliga ordningsstörningar. Jag läste upp lagtexten här, fru talman.

Det problem som justitieministern målar upp i sitt första svar med avseende på skillnaden mellan bostadsrätt och hyresrätt är alltså redan löst. Det blir försäljning genom exekutiv auktion, och banken får sina pengar i den mån bostadsrätten är pantsatt.

Jag vill ta fasta på vad justitieministern påminde om här – att det var väldigt bråttom från regeringens

sida att införa ändringarna i hyreslagen, alltså kap. 12 jordabalken. Man gick emot Lagrådet och flyttade fram ikraftträdandet – en ganska ovanlig åtgärd. Det var alltså bråttom.

Jag vill också understryka att för en del människor som bor i hyresrätt i dag finns en upplevelse av ett utpekande – att just att man bor i hyresrätt innebär att man på något sätt är mer kopplad till den mycket allvarliga, systemhotande brottslighet som våra två partier är helt överens om ska bekämpas med många medel och kraftfulla satsningar.

Fru talman! Jag tänker att min följdfråga blir om regeringen är beredd att skyndsamt agera för att få ordning på den här, som jag ser det, omotiverade skillnaden mellan bostadsrätthavares och hyresgästers ansvar för tryggheten i närområdet. Ett ja- eller nej-svar skulle uppskattas.

Anf. 21 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Som jag sagt flera gånger ser vi över de här frågorna på Justitiedepartementet, och det gör vi i ljuset av att problem med brottslighet naturligtvis inte begränsar sig till hyresrätter.

Låt mig ändå säga varför det var bråttom. Det var därför att vi utgår från samhällsproblemen, och det är en realitet att både den faktiska och den upplevda otryggheten i samhället är avsevärt större bland människor som har hyresrätt än bland människor som har andra boendeformer.

Jag antar att det kanske också var en del av bakgrunden till att Socialdemokraterna i regeringsställning valde att tillsätta en utredning som tog sikte på just hyresrätterna. Sedan hade vi synpunkter på hur direktiven till den utredningen hade utformats, till exempel att den hade begränsats när det gällde ansvaret som redan fanns för brottslighet som begås i lägenheten eller i trapphuset eller i entrén som omfattar även barn som bor i lägenheten. Det ansvaret ville den dåvarande regeringen, enligt de direktiv som gavs till den utredningen, inte skulle utsträckas till att också gälla närområdet.

Det tycker jag var en felaktig bedömning. Om vi nu ska roa oss med hyresrättslig eller för den delen bostadsrättslig juridik skulle det ha skapat en asymmetri i lagstiftningen som hade varit väldigt olycklig. Men framför allt handlar det om att det inte återspeglade samhällsproblemen storlek och art. Det var väldigt viktigt att det ansvar som fanns i lägenheten, också för de egna barnen, utsträcktes till ett större geografiskt område. Det finns ingen logik i att man har ett stort hyresrättsligt ansvar för en 17-åring som är inneboende men inte har motsvarande ansvar för sin egen son eller dotter som är 17 år gammal. Det korrigerade vi, men på ett underlag som för all del hade sin bakgrund i en utredning som tillsattes av socialdemokratin.

I den mån någon känner sig utpekad tror jag att vi får dela på den bördan, för det var som sagt Socialdemokraterna i regeringsställning som drog igång den lagstiftningsprocess som vi sedan slutförde skyndsamt

i ljuset av de stora samhälleliga behov som finns för att öka tryggheten och friheten och värna integriteten för människor som bor i hyresrätter.

Med det sagt understryker jag igen att det såklart också finns otrygghet kopplad till bostadsrätter – kanske i ännu högre grad, vilket inte minst brottsbekämpande myndigheter har påtalat, då bostadsrätter används som ett verktyg för brottslighet, exempelvis för att tvätta pengar. De brottsbekämpande myndigheterna har bland annat sagt att detta är svårt att följa upp och kontrollera eftersom det inte finns register som överblickar bostadsrättsföreningar och vilka som har bostadsrätter här i landet. Detta har vi alltså korrigerat eller är på väg att korrigera.

Jag är också beredd att titta närmare på den fråga som har aktualiserats i dag, i konstruktiv anda och i linje med vad Markus Kallifatides har anfört i sin interpellation.

Anf. 22 MARKUS KALLIFATIDES (S):

Fru talman! Detta var en utredning som sattes igång av en S-ledd regering – det är helt riktigt. Därefter kom ett regeringsskifte, och sedan fanns remissvar om utredningens förslag. I dessa remissvar har jag och vi socialdemokrater kunnat läsa att flera tunga remissinstanser, till exempel juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet, tydligt pekade ut att det var mycket märkligt att ansvaret för endast hyresgästen skulle utvidgas medan bostadsrättsfrågan inte hade utretts. Det hände alltså saker under utredningens gång, men regeringen valde att gå vidare med bara hyresrättsliga förändringar. Vi socialdemokrater har motionerat om att också bostadsrättsliga förändringar borde ske.

Fru talman! I områden med socioekonomiska utmaningar hade cirka 35 procent av dem som äger sin bostad angett att de upplever sig mycket eller ganska otrygga i det egna bostadsområdet. Motsvarande siffra för boende i hyreslägenhet var cirka 45 procent, och andelen boende i bostadsrätt som upplever otrygghet uppgick till cirka 39 procent. Detta är uppgifter från utredningsbetänkandet *Åtgärder för tryggare bostadsområden*. Jag har mot bakgrund av dessa siffror, fru talman, väldigt svårt att se att det finns en stabil grund för idén om att upplåtelseform skulle vara det centrala här.

Det gläder mig att justitieministern meddelar att man på Justitiedepartementet är beredd att gå vidare med frågan om att likställa ansvaret för bostadsrättsinnehavare respektive hyresrättsinnehavare vad avser trygghet i närområdet. Jag vill tacka för debatten och hoppas att Justitiedepartementet kanske fått lite hjälp på traven av detta samtal.

Anf. 23 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Än en gång tack till Markus Kallifatides för möjligheten att diskutera dessa frågor och också för viss hjälp på traven med att föra frågorna framåt!

Jag vill inte älta historien, men eftersom det ändå mellan och på raderna sägs att regeringen kanske till och med skulle ha något slags intresse av att peka ut hyresrätter framför bostadsrätter vill jag bara en gång till understryka att det alltså var den socialdemokratiska regeringen som tillsatte en utredning som enbart tog sikte på hyresrätter. Mycket kan man belasta Moderaterna för men inte det, eftersom det inte var vi som satt i regering. I den mån det skulle ha varit ett uttryck för något slags stigmatisering eller signal från statsmakterna får Socialdemokraterna helt och hållet ta på sig detta.

Däremot tar jag gärna på mig att vi när vi klev in tog oss an detta underlag, som ändå rymde en hel del löftesrikt, och så skyndsamt som möjligt har försökt föra det i mål.

Därutöver gör vi – om jag ändå ska älta historien lite till – det som Socialdemokraterna inte gjorde under åtta år: Vi tittar på hur vi kan bredda perspektivet till att också omfatta andra boendeformer, inklusive bostadsrätter. Jag har nämnt, vilket jag tycker är en helt härresande insikt, att det inte finns något register – från myndigheternas sida kan man alltså inte ens överblicka Bostadsrättssverige. Vi har uppmanat myndigheterna att leverera detta.

Jag tycker att många av de frågor som Markus Kallifatides har lyft i sin interpellation är angelägna och viktiga att arbeta vidare med, och det gör jag gärna. Jag ger också gärna Markus Kallifatides att jag tror att tempot i den processen möjligtvis dras upp en del genom våra återkommande utbyten i denna fråga. Detta tycker jag är en fin avslutning på en interpellationsdebatt som började väldigt glädjande med citat ur lagstiftning. I denna fina anda säger vi tack för i dag och på återhörande i denna angelägna fråga.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 7 Svar på interpellation 2024/25:213 om straffansvar för psykiskt våld

Anf. 24 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Mattias Vepsä har frågat mig vilka åtgärder jag kommer att vidta för att bekämpa även psykiskt våld mot kvinnor.

Låt mig börja med att betona vikten av att mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer bekämpas med full kraft, oavsett i vilken form sådant våld förekommer. Det är därför regeringen målmedvetet arbetar med en rad olika lagstiftningsförslag för att flytta fram positionerna i kampen mot olika former av våld i nära relationer.

En viktig del av detta handlar om kontaktförbuden. För närvarande bereder vi inom Regeringskansliet förslag som syftar till att kontaktförbud ska kunna meddelas i fler fall, att mer ingripande kontaktförbud ska kunna användas som en förstahandsåtgärd i större utsträckning än i dag och avse större geografiska

områden samt att den elektroniska övervakningen av förbuden ska bli effektivare.

Förslagen innebär också att det ska införas en presumtion för kontaktförbud vid allvarliga brott i nära relationer. Det föreslås också att otillbörlig övervakning genom exempelvis gps-sändare eller appar, vilket utgör en ingripande form av psykiskt våld, ska kunna ligga till grund för ett kontaktförbud. Vidare föreslås att fler omständigheter ska beaktas vid riskbedömningen även om agerandet inte når upp till gränsen för vad som är straffbart. På så sätt ges stöd för en mer nyanserad riskbedömning med mindre fokus på tidigare brottslighet.

Detta ska också ses i ljuset av att regeringen genomför en historisk omläggning av kriminalpolitiken, där fokus flyttas från gärningsmannen till brottsoffret. Sommaren 2023 gav regeringen en särskild utredare i uppdrag att se över och föreslå skärpningar av straffskalorna för bland annat grova vålds- och sexualbrott och även att reformera påföljdssystemet. Regeringen har också remitterat betänkandet *Ett ändamålsenligt samhällsskydd* – remisstiden för den utredningen gick ut i mitten av november. Betänkandet innehåller ett stort antal förslag som bland annat bedöms kunna leda till ökad trygghet för brottsoffer, inte minst för den som utsätts för våld och andra kränkningar i en nära relation.

Vi diskuterade tidigare de hyresrättsliga frågorna. I de lagändringar som trädde i kraft i somras finns också förändringar som innebär ett stärkt hyresrättsligt skydd för våldsutsatta kvinnor – det är den våldsamma mannen som ska flytta, inte den våldsutsatta kvinnan.

I juni beslutade regeringen också om ett åtgärdsprogram för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel. Med våld avses i det sammanhanget fysiskt, psykiskt, materiellt, ekonomiskt och sexuellt våld. Åtgärdsprogrammet innehåller bland annat flera åtgärder inom ramen för ett program för att lämna destruktiva relationer.

Därtill vill jag lyfta fram att regeringen nyligen gav en utredare i uppdrag att se över reglerna om bodelning och betänketid, i syfte att säkerställa en välfungerande, effektiv och rättssäker ordning för personer som vill separera och därigenom också stärka skyddet för den som är utsatt för ekonomiskt våld.

Som Mattias Vepsä nämner har en utredare tidigare lämnat förslag om ett utvidgat straffansvar för psykiskt våld. Vid remitteringen av förslaget kom relativt omfattande kritik från olika remissinstanser, framför allt från de aktörer inom rättsväsendet som ska använda lagstiftningen i praktiken. Förslagen ansågs vara så pass otydliga och oförutsebara att det ifrågasattes om de lever upp till legalitetsprincipens krav.

Det råder ingen tvekan om att psykiskt våld är ett omfattande problem och att det är mycket angeläget att komma åt det även straffrättsligt. Det är därför Justitiedepartementet fortsatt analyserar och arbetar med detta underlag.

Allt våld som drabbar kvinnor, något som förekommer i alltför många nära relationer, måste mötas med kraft och precision i lagstiftningen, oavsett om våldet är fysiskt, psykiskt, sexuellt eller ekonomiskt.

Anf. 25 MATTIAS VEPSÄ (S):

Fru talman! Tack, Gunnar Strömmer, för ett utförligt svar!

Den här frågan har sin bakgrund i ett samtal som vi förde här utanför kammaren med ett gäng kvinnor som kunde vittna om hur en kompis i deras bekantskapskrets blivit stannad i passkontrollen på Arlanda i samband med en planerad och efterlängtd semesterresa. Det skulle ha blivit ett tillfälle för henne att umgås med sina vänner och hämta kraft efter en lång tid i en ganska destruktiv relation. Men i det senaste sms:et i kvinnans telefon från mannen står det att han ska förstöra hennes liv. Och när kvinnan ska visa sitt pass visar det sig att passet är spärrat. Resan blir alltså inte av.

Det finns en massa frågor att ställa när det gäller ett sådant här ärende. Några handlar om vad ytterligare vi kan göra lagstiftningsmässigt. Vilka lagar kan skärpas? Vad ska vara straffbart? Hur ska vi jobba med normer och värderingar för att stoppa mäns våld mot kvinnor? I det här fallet tangerar detta en diskussion om psykiskt våld och att det i dag inte täcks i den straffrättsliga diskussionen.

Jag vill dock börja med att ställa en mycket enklare fråga än om de politiska orden om lagstiftning och straffrätt. Vi måste fråga oss om det är rimligt att det ska vara på det här sättet. Är det rimligt att en svartsjuk och kontrollerande man genom ett enkelt telefonsamtal till polisen kan spärra i det här fallet sin exflickväns pass? De enda kontrollfrågorna man får är ganska enkla frågor om namn, bostadsadress och några andra uppgifter som man ganska enkelt kan hitta svaren på genom att googla på internet.

Är det rimligt att kvinnan, i det här fallet, själv ska bära kostnaderna? Hon hamnar inte bara hamnar i ett läge där hon mår dåligt på grund av att hon blir psykiskt misshandlad. Hon drabbas också ekonomiskt, inte bara av kostnaderna för att göra ett nytt pass och oron kring det. Vi vet hur svårt det kan vara om det här fortsätter, om pass efter pass spärras. Då är risken att bli strandad i Sverige. Det handlar också om att ha jobbat ihop en semesterkassa och ha betalat för en resa med en dyr flygbiljett och hotell. Inte nog med att hon stoppas i passkontrollen på Arlanda och står där själv. Hon ska dessutom bära de ekonomiska kostnaderna efter att ha utsatts för detta. Är det rimligt?

Vi har hört svaret och fått ta del av att arbete pågår, att det ses över och att det tänks till. Jag kommer i mitt nästkommande inlägg att lyfta upp just de aspekterna i lagstiftningsprocessen. Jag tror att även min kollega kommer att göra det.

Jag vill dock fråga om regeringen, utöver att skärpa straffen för psykiskt våld, har funderat på tydligare instruktioner till polisen i sådana här ärenden. Hur ser man på instruktionerna till polisen? Hur ska det gå till? Hur ska man garantera rättssäkerheten i sådana här

processer, till exempel när det handlar om att spärra pass?

Hur ser ministern på den ekonomiska frågan och ersättningarna? Finns det skäl att prata med försäkringsbolag och att ta en diskussion med fler instanser, om det ska finnas tydligare skydd för brottsoffer?

Vi i Socialdemokraterna har en brottsofferlag i vår katalog. Jag vet att också Moderaterna har lyft upp den frågan. Finns det skäl att överväga att ha fler verktyg i verktygslådan?

Anf. 26 SARA GILLE (SD):

Fru talman! Berättelsen om kvinnan på Arlanda är inte unik. Den är en av många som illustrerar att psykiskt våld kan vara ett lika destruktivt vapen som fysiskt våld. Det är ett sätt att kontrollera, manipulera och bryta ned.

Det här är en fråga som Sverigedemokraterna har drivit i många år. Jag är stolt över att denna regering, med Sverigedemokraternas stöd, har tagit frågan på största allvar och arbetar för att stärka skyddet för de kvinnor som utsätts för våld.

Socialdemokraterna, däremot, hade chansen att ta itu med dessa frågor, men de valde att inte göra det. I stället lämnade de över ett samhälle där förövare fortfarande kan utnyttja luckor i systemen och brottsoffer står ensamma. Nu när Socialdemokraterna är i opposition klagar de på regeringen, som arbetar målmedvetet med att städa upp efter deras misslyckanden. Det är hyckleri på högsta nivå, och det är brottsoffren som får betala priset för deras passivitet.

Fru talman! Sverigedemokraterna har länge varit drivande på flera områden som är centrala när det gäller att bekämpa våld och psykiskt våld och att stärka skyddet för kvinnor. För oss handlar det inte bara om att prata om problemen utan även om att faktiskt leverera lösningar. Det hade aldrig hänt om Socialdemokraterna fortfarande hade makten.

Man kan fråga sig varför Socialdemokraterna inte agerade då de hade makten. Varför gjordes inte de lagändringar som behövdes? Socialdemokraterna pratar mycket om kvinnors trygghet men levererade väldigt lite då de faktiskt hade möjlighet.

Sverigedemokraterna, däremot, har alltid satt handling före ord. Vår politik bygger på att skapa ett tryggt Sverige där våld, hot och förtryck, oavsett form, inte accepteras. Vi har varit tydliga med att straffen för våldsbrott måste höjas generellt. Förövare som skadar andra ska känna av rättsstatens fulla kraft. För oss är det en självklarhet att både fysiskt och psykiskt våld ska leda till rejäla påföljder.

Tack vare vårt arbete i samarbetet med regeringen har vi fått igenom flera viktiga prioriteringar: ett starkare brottsofferskydd och utökade stödinsatser till kvinnor och barn i utsatta situationer. Psykiskt våld är inte bara ett privat problem. Det är också ett samhällsproblem som kräver att hela rättsstaten mobiliseras.

Sverigedemokraterna har även varit en stark röst för att stärka polisens resurser. Vi har krävt fler poliser, mer utbildning för att hantera våldsbrott i nära

relationer och en effektivare rättsprocess för att säkerställa att brottsoffer inte lämnas ensamma. Att polisen ska ha rätt verktyg för att snabbt agera när kvinnor anmäler psykiskt våld är en grundbult i vår politik.

Sverigedemokraterna har varit tydliga: Vi vill se ett Sverige där tryggheten står i centrum. Våld, hot och förtryck ska mötas av rättsstatens fulla kraft. Därför har vi varit drivande för att skärpa straffen, förstärka polisens resurser och skapa system som skyddar, inte lämnar, brottsoffer.

Fru talman! Jag skulle vilja fråga ledamoten vilket straff han anser ska följa på just psykiskt våld och vilka rekvisit som bör vara uppfyllda för en sådan fällande dom.

Anf. 27 SANNA BACKESKOG (S):

Fru talman! Jag vill tacka ledamoten Mattias Vepsä för denna viktiga interpellation och även justitieministern, som återigen är i kammaren för att diskutera psykiskt våld.

Den vanligt förekommande definition av våld som ofta används av till exempel länsstyrelserna, Jämställdhetsmyndigheten, barnrättsorganisationerna och kvinnojourerna är den norska psykologen och psykoterapeuten Per Isdals ord i *Meningen med våld* från år 2000: Våld är varje handling riktad mot en annan person och som genom denna handling skadar, smärtar, skrämmer eller kränker och får denna person att göra något mot sin vilja eller avstå från något som den vill.

Jag tänker tydligt på meningens andra halva som på många sätt ringar in det psykiska våldet; det handlar till exempel om att långsiktigt trycka ned och nedvärdera en person men också om att begränsa hela hennes handlingsutrymme och sociala umgänge.

Ledamoten Mattias Vepsäs berättelse är helt fruktansvärd. En man skickar ett sms till sin före detta flickvän om att förstöra hennes liv och spärrar sedan hennes pass så att hon inte kommer iväg på sin efterlängjade utlandsresa. Det psykiska våldet kan sannoligen ta sig många uttryck.

Vi vet också att det psykiska våldet ofta är startskott för grovt fysiskt våld och sexuellt våld. Socialstyrelsens senaste skade- och dödsfallsutredning har också pekat på den allvarliga kopplingen mellan psykiskt våld och fysiskt våld. Man har även sett flera fall där enbart psykiskt våld har förekommit innan ett mord har begåtts.

Tyvärr kunde man också konstatera att det psykiska våldet ibland har varit känt hos till exempel hälso- och sjukvård eller socialtjänst. Det är uppenbart att det finns stora kunskapsluckor och att samhället behöver ta det psykiska våldet på större allvar.

I fredags var jag på ett kunskapshöjande heldagsseminarium på temat våld i unga parrelationer, som arrangerades av Kvinnojouren Blåklockan. Seminariet riktade sig till beslutsfattare och till yrkesverksamma inom skola och socialtjänst.

Flera gånger under dagens dragningar slog det mig att politiken måste göra mer för att markera kraftfullt mot det psykiska våldet. Det kan gälla till exempel svår

och i princip okontrollerad svartsjuka eller kontrollerande beteende, vilket är alldeles för vanligt i unga parrelationer.

I den intervjustudie som presenterades fanns flera unga som själva beskrev det psykiska våldet som det allvarligaste eftersom det får så stora konsekvenser långsiktigt på den psykiska hälsan och självförtroendet.

Fru talman! Jag vill betona att jag verkligen uppskattar justitieministerns svar här i debatten i dag: ”Det råder ingen tvekan om att psykiskt våld är ett omfattande problem och att det är mycket angeläget att komma åt det även i straffrätten.”

Detta känns hoppfullt. Men samtidigt har det gått en bra bit över två år sedan S-utredningen om psykiskt våld presenterades. Det var mer än ett och ett halvt år sedan justitieministern lovade att vi skulle få komma tillbaka till kammaren och jaga honom med blåslampa om inte en proposition fanns på plats inom ett år. Och jag måste då fråga hur länge en fråga kan beredas i Justitiedepartementet. Bearbetas materialet, eller har det hamnat i en byrålåda?

Det finns absolut viss kritik från en del håll gällande utformning av lagförslaget. Och det är bra att vi har remissinstanser, så att regeringen kan väga in fler perspektiv för att ta fram ett träffsäkert och rättssäkert lagförslag att lägga fram till riksdagen att besluta om. Men att det behövs en ny proposition på riksdagens bord är jag fullständigt övertygad om.

Anf. 28 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Jag tackar alla som deltar i den här viktiga debatten i dag.

Låt mig börja med fallet på Arlanda, som Mattias Vepsä tar upp. Den raka frågan är om det är rimligt. Nej, det är verkligen inte rimligt. Jag följer gärna upp frågan om passhanteringen på ett lämpligt sätt – också i en vidare cirkel, så att säga. Vad får det för konsekvenser, och vem bär kostnaderna för den typen av konsekvenser?

Den här debatten är ett uttryck för att när man talar om mäns våld mot kvinnor, som det i de allra flesta fall handlar om, även om det förstås har sitt värde att lyfta fram att våld av olika slag kan förekomma i andra relationer än mellan män och kvinnor, men likafullt, är det viktigt att ha det bredare perspektivet. Det handlar naturligtvis om fysiskt våld, men det är välgörande att det blir en utveckling i lagstiftningen och på andra sätt som tar sikte på bredden av våldet. Det ekonomiska våldet är en del, och det psykiska våldet är en annan del. Vi ska ha med oss att dessa ofta hänger ihop på ett intrikat sätt.

Låt mig ta fasta på en sak som Sanna Backeskog nämnde, nämligen insikten att till exempel kunskaper om psykiskt våld eller information om förekomsten av psykiskt våld kan finnas hos olika aktörer, men det har inte kommit till brottsbekämpningens kännedom så att man kan vidta åtgärder för att förhindra och förebygga

allvarligare brottslighet – ytterst mord. Det är dessvärre ett känt faktum.

Det finns en hög upplärning av mord som drabbar kvinnor i nära relationer, men problemet är att morden äger rum i första läget. Då vill jag rikta ljuset på en proposition som regeringen nu lägger på riksdagens bord som handlar om informationsdelning och en uppgiftsskyldighet hos olika aktörer, som kan ha stor betydelse inte minst på det är området.

Brottsbekämpningen kan exempelvis inte veta vilken information om psykiskt våld som finns hos andra aktörer, men om de aktörerna proaktivt måste dela den informationen kommer också det samlade systemets förmåga att förhindra att exempelvis psykiskt våld – nog så allvarligt – också övergår till fysiskt våld och i värsta fall dödligt våld. Då kan vi förhindra många fler sådana brott i framtiden. Det är oerhört angeläget, och jag hoppas på ett rungande ja från kammaren när den lagstiftningen väl ska bli föremål för omröstning här.

Även straffrätten bör fånga de olika dimensionerna av våldet. Då är det i varje fall två frågor som inställer sig. Den ena är förstås vad som ska vara straffbart. Där menar jag att även psykiskt våld på ett precist sätt måste träffas av den straffrättsliga regleringen. Jag kommer tillbaka till själva lagstiftningsarbetet, men jag vill bara säga att det finns ännu en dimension, nämligen hur långa straffen ska vara.

Jag har varit lite bekymrad när Socialdemokraterna har kritiserat mig och regeringen för att vara för ofokuserad i vår syn på straffrätten. Vi borde bara fokusera på att bekämpa gängen och den organiserade brottsligheten. Det är förvisso en mycket angelägen uppgift, men det är klart att de frågor vi diskuterar i dag understryker vikten av ett bredare perspektiv också på straffrätten. Vi måste förstås ha straff som på ett bättre sätt återspeglar brottens allvar också på det här området. Det handlar om både vad som ska vara straffbart och hur höga straffen ska vara. Psykiskt våld ska vara straffbart, och straffen ska vara avsevärt mer kännbara än vad som är fallet på området i dag.

Låt mig få säga något om utredningen. Den hyresrättsliga regleringen som vi talade om tidigare höll hög kvalitet, och det var enkelt att arbeta vidare med den skyndsamt. Dessvärre var just den lagstiftning som vi talar om i dag, det psykiska våldet, mer problematisk.

Utredningen är inte en hyllvärmare. När jag säger att vi bereder frågan betyder det att vi arbetar med utredningen och att vi kommer att återkomma till riksdagen med ett konkret lagförslag. Däremot tänker jag att jag inte säljer skinnen förrän björnen är skjuten, utan jag återkommer när vi är klara. Men vi arbetar mycket aktivt med frågan.

Anf. 29 MATTIAS VEPSÄ (S):

Fru talman! Jag tackar meddebattörerna för de intressanta frågor som har väckts. Jag måste ändå ta upp tråden där Sara Gille, Sverigedemokraterna, lämnade talarstolen.

Det är nu flera debatter på vårt utskottsområde i kammaren. Man försöker framställa en bild av att vi

hade något slags nollpunkt när Tidöpartierna bildade regering. Innan dess var det förfall och ingenting blev gjort. Det har pratats, men ingen leverans. Sverige har varit hemskt att leva i, men nu är det guld och gröna skogar. Nu verkar allting perfekt, och nu har vi en regering som är oerhört handlingskraftig.

På justitieutskottets område ligger tyngdpunkten i Tidöavtalet. Det går inte att säga någonting annat. Den här regeringen vill åstadkomma saker på den straffrättsliga sidan och i hela rättskedjan. Tyngdpunkten politiskt ligger här. Man kan diskutera frågorna ingående och ha invändningar mot delar av förslagen. I de allra flesta delarna har Socialdemokraterna stöttat eller till och med lagt grunden för det lagstiftningsarbete som pågår i kammaren.

Vi behöver inte nämna hur många propositioner och utredningar som grundar sig i socialdemokratiska förslag och utredningar, men i början av året var det omkring 19 av 21. Det är klart att saker har gjorts.

Den här debatten tog sin utgångspunkt i en berättelse från en kvinna som var drabbad av en mans kontrollbehov och kvinnan lämnades i en situation i passkontrollen där hon inte kunde resa utomlands. Det kostar pengar och orsakar personligt lidande. Vi har kunnat visa att den här regeringen har en färdig utredning. Det finns ett lagförslag på bordet, men i det här lagstiftningsarbetet är det oerhört viktigt att saker och ting ska ta lång tid.

I grund och botten tror jag att alla här inne tycker att det är viktigt att lagstiftningsprocessen får ta den tid som krävs. Jag delar Gunnar Strömmers uppfattning om det.

Jag noterar att det nu är halvtid i Tidösamarbetet. Därför tänker jag att både Sverigedemokraterna och regeringen får ta ansvar för den situation som råder i vårt land just nu. I flera andra lagstiftningsärenden har det skett en beredning på Regeringskansliet i en rasande takt, och det har pressats fram utredningsförslag i ett tempo som ibland gör att de produkter vi har att ta ställning här är bristfälliga. Vi vill inte ha en bristfällig produkt, utan vi vill ha en bred diskussion om det straffrättsliga och om psykiskt våld. Det är därför vi ligger på för att komma till rätta med ett stort samhällsproblem.

Jag vill också säga att vi inte är ensamma om att ha en oro för just detta politikområde. I polisens egen årsredovisning säger man att just detta område behöver ägnas mer kraft.

I flera polisregioner är faktiskt mäns våld mot kvinnor dödligare än skjutvapenvåldet. Men den egna årsredovisningen säger att det arbete som har gjorts så här långt inte har gjort någon större skillnad.

I min stad lades projekt som Igor ned, som var ett arbetssätt för att bryta mäns våld mot kvinnor. Mot den bakgrunden tänker jag fortsätta fråga: Har regeringen fler verktyg i sin verktygslåda, och kommer det att komma fram några lagstiftningsprodukter?

Anf. 30 SARA GILLE (SD):

Fru talman! Jag är faktiskt själv en person som varit utsatt för både psykiskt och fysiskt våld. Jag vet hur svårt det är att lämna en relation. Jag vet hur det känns att vara nedtryckt och hur hotbilden kan ligga på. Jag vet exakt hur det upplevs.

Psykiskt våld är en av de mest destruktiva formerna av maktutövning, och jag är oerhört glad över att regeringen tar denna fråga på fullaste allvar.

Utredningen om straffansvar för psykiskt våld har kommit tillbaka, och vi kommer att göra en omarbetning utifrån de svar som vi fått. Det visar att vi inte bara ser problemet, utan vi agerar faktiskt.

När Socialdemokraterna nu sitter i opposition börjar de plötsligt klaga på den regering som måste städa upp efter deras misslyckanden, vilket är anmärkningsvärt. Det är oärligt och respektlöst, inte bara mot oss som arbetar för förändring utan framför allt mot de kvinnor som Socialdemokraterna svek när de hade chansen att göra skillnad. Det är hyckleri på högsta nivå att de nu försöker framstå som om de bryr sig om dessa frågor.

Fru talman! Låt oss vara klara: Det är Socialdemokraternas passivitet som har gjort att kvinnor som kvinnan på Arlanda står ensamma i dag. Deras brist på handling har kostat inte bara pengar och frihet utan också trygghet för kvinnor i hela Sverige.

Vi ser problemen, och vi agerar. Vi städar upp det kaos som Socialdemokraterna lämnade efter sig, och vi gör det med tydliga mål och konkreta åtgärder.

Skillnaden mellan oss och Socialdemokraterna är enkel: Medan Socialdemokraterna pratade gör vi jobbet.

Anf. 31 SANNA BACKESKOG (S):

Fru talman! Låt mig understryka att mäns våld mot kvinnor har varit en högt prioriterad fråga för Socialdemokraterna och för den socialdemokratiska regeringen. Under vår tid i regeringsställning skärptes ett flertal straff, brottskadeersättningen höjdes, vi satsade mycket pengar på kommunerna för att förebygga våldet och dess orsaker, och vi såg också till att det livsviktiga civilsamhället kunde vara en del i att ge stöd och skydd till brottsoffer och också vara en viktig röst i samhällsdebatten.

Titta på Brottsofferjouren nu! Man har fått en 66-procentig minskning av stödet just när det gäller arbetet mot mäns våld mot kvinnor. Det är resultatet i dag.

Låt mig återgå till samtalet med justitieministern, som jag ändå tycker har varit givande, framåtsyftande och hoppfullt på många sätt. Jag vill understryka att flera remissinstanser är positiva till att kriminalisera psykiskt våld.

Rädda Barnen säger så här: Sammantaget ser Rädda Barnen det som positivt med en kriminalisering av psykiskt våld, då konsekvenserna av denna typ av våld ofta är minst lika allvarliga som exempelvis fysiskt våld, i synnerhet för barn.

Och i Polismyndighetens remissvar kan man läsa: Polismyndigheten tillstyrker att det införs en ny

brottstyp benämnd psykisk misshandel och att detta brott samt förolämpning inkluderas i fridskränkingsbrotten, olaga förföljelse samt hedersförtryck. Härigenom sänds en tydlig signal om att psykisk misshandel är oacceptabelt, vilket i sin tur kan förebygga och motverka brott. Det medför även en upprättelse för brottsutsatta och beaktar i större utsträckning våld mellan unga.

Fru talman! Samhället måste agera kraftfullt för att förebygga och lagföra det psykiska våldet. Det är tydligt att det finns en stor undanträngningseffekt, där mäns våld mot kvinnor nedprioriteras.

Låt mig fråga justitieministern: Kommer vi i riksdagen att få ta ställning till en proposition om straffansvar för psykiskt våld under den här mandatperioden?

Anf. 32 Justitieminister GUNNAR

STRÖMMER (M):

Fru talman! Jag svarar omedelbart på den raka frågan med ett ja. Det kommer riksdagen att få göra. Det arbetet pågår. Men jag vill återkomma till exakt vad vi ska lägga på riksdagens bord och tidpunkten för det när vi är klara. Men arbetet med detta pågår.

Jag vill också understryka att jag är positiv till en sådan kriminalisering. Jag tycker dock att problemet är så allvarligt och konsekvenserna för enskilda brottsoffer så omfattande att det är väldigt viktigt med en straffrättslig reglering som gör jobbet, alltså en reglering som är tillräckligt precis, praktisk och effektiv, så att den får de avsedda effekterna för enskilda människor och de konkreta fallen. Därför lägger vi nu stor omsorg på att få fram just en sådan reglering.

Mattias Vepsä frågar om regeringen gör fler saker utöver detta och om det finns fler åtgärder i verktygslådan. Ja, det gör det verkligen.

Jag har inget som helst problem med att arbeta vidare med underlag som initierats av andra. I en del sådana fall kan jag möjligtvis tycka att man inte har varit tillräckligt offensiv och kanske bara har nått 80 procent av vägen. Vi har ägnat mycket tid åt att spetsa till en lång rad sådana underlag, så att de lagstiftningsförslag som sedan läggs på riksdagens bord verkligen kan göra jobbet.

Låt mig nämna några delar. *Tryggare hem* är en otroligt viktig lagstiftning som riksdagen ställde sig bakom tidigare under året. Den skapar ett skydd för barn där den ena föräldern utsätter den andra föräldern för våld. Där hade vi ett gott underlag att jobba med men kunde flytta fram positionerna och spetsa till det ytterligare.

När det gäller kontaktförbudslagstiftningen ser jag mycket fram emot att få komma tillbaka till riksdagen med ett omfattande reformpaket, något som i högsta grad är viktigt när det handlar om psykiskt våld. Det utgår från den brottsutsatta eller psykiskt misshandlade kvinnan i mycket högre grad än i dag. Det kan användas i fler fall och omfatta större geografiska områden och tillskapa en verklig trygghet och frihet som utgår från den enskilda kvinnans behov. Den tar sikte på sådant som i högsta grad är just psykiskt våld, och man

övervakar med appar, gps eller annat. Det är otroligt viktigt att få detta på plats, och det kommer under våren.

En sak som också är väldigt betydelsefull handlar om brottsoffers möjlighet att hävda sig i den rättsliga processen. Vi har en utredning igång som ser över förutsättningarna för inte minst kvinnor som utsatts för våld att också ha med sig målsägandebiträde upp i hovrätten. Det handlar om att man alltså ska orka stå upp när de straffrättsliga bestämmelser som vi nu talar om ska användas i praktiken.

Vi ser också på sådant som handlar om kränkningar ersättningar. Ska domstolar verkligen kunna avskilja den frågan från brottmålet, så att den enskilde själv måste driva ersättningsfrågan mot sin förövare i en civilrättslig process? Utöver den psykiska belastning detta innebär kan det också vara förenat med ekonomiska risker när det gäller rättegångskostnader. Vi tycker att det är rimligt att staten i fler fall än i dag ska betala ut en ersättning direkt till brottsoffret i stället för att brottsoffret själv ska behöva driva in ersättningarna från sina förövare.

Sedan kommer vi till straffen, trots allt. Nu talar vi om vad som ska straffbeläggas. Det är viktigt, men det är också viktigt vilka straff och hur långa straff som kommer att mätas ut. För att ta en aktuell fråga kan jag nämna att vi just nu exempelvis ser på möjligheten att livstidsstraff ska kunna följa på upprepade våldtäkter även om livstid inte ingår i straffskalan för det enskilda brottet. Vi ser på förvaringsstraff för att kunna låsa in de riktigt samhällsfarliga brottslingarna och så vidare.

Det långa talets korta mening är detta: Eftersom de här frågorna är så betydelsefulla och konsekvenserna för enskilda så allvarliga måste ett åtgärdsprogram reflektera detta allvar, och det gör regeringens program.

Anf. 33 MATTIAS VEPSÄ (S):

Fru talman! Jag tackar för en bra och tydliggörande debatt. Först vill jag verkligen understryka något gällande tidigare debattören Sara Gillens vittnesmål, om att själv vara drabbad. Det är precis därför vi allihop är här i denna kammare – för att få stopp på mäns våld mot kvinnor. Det är ett samhällsproblem som är enormt stort och som inte har fått den uppmärksamhet som krävs.

Jag vänder mig däremot mot den bild som Sverigedemokraterna gång efter annan försöker måla upp i denna kammare om att ingenting har gjorts tidigare. Jag minns tillbaka på när jag själv var engagerad i SSU. För snart 20 år sedan förde vi en diskussion om en samtyckeslagstiftning när det kommer till sexualbrott. Under förra perioden fick vi en sexualbrottslagstiftning som troligtvis tillhör världens skarpaste, med samtycke. Vi har skärpt straffen för våldtäkt och för grov kvinnofridskränkning samt när det gäller kontaktförbud och misshandelsdomar. Vi hade föregående mandatperiod en regering med ett 40-punktsprogram plus 99 punkter i en handlingsplan för att just bekämpa mäns våld mot kvinnor.

Denna debatt här handlar om en punkt där vi har satt ljuset på *en* lagstiftningsprodukt som har legat på regeringens bord i snart två och ett halvt år och där processen tar väldigt lång tid.

Detta ska också sägas mot bakgrund av att det Sverige vi lever i nu drabbas av Sverigedemokraterna och Tidöpartierna. Larmen från kommuner och kvinnojouren om hot om nedlagda skyddsboenden står som spön i backen. Vi har nämligen en ekonomisk situation som gör att kommuner och regioner går på knäna. Det är svårt att få pengar för att kunna placera kvinnor i behov av skydd.

Mer kan göras. Låt oss, i stället för att spela ett politiskt spel och försöka sätta bilder av att den ena inte vill någonting medan den andra sidan gör allt, enas om att vi vill framåt tillsammans.

Frågan till Gunnar Strömmer och regeringen är: Kommer ni att garantera kommunernas ekonomiska situation så att de kan ta kampen mot mäns våld mot kvinnor i realiteten?

Anf. 34 Justitieminister GUNNAR

STRÖMMER (M):

Fru talman! Tack, Mattias Vepsä, för möjligheten att diskutera frågorna i dag! Tack, Sara Gille, för ett väldigt starkt vittnesbörd! Det är starkt av dig att stå här och berätta om detta. Det tillsammans med den berättelse som vi hörde från Arlanda återspeglar vikten av att dessa frågor får stor politisk uppmärksamhet och att vi systematiskt flyttar fram positionerna på en lång rad områden i samhället.

I dag har vi talat om straffrätten. Den är naturligtvis central. Men det gäller att vi gör väldigt mycket också på många andra områden.

Jag vill i det sammanhanget gärna lyfta en fråga som jag tror lyftes för första gången i en statlig utredning 2005. Den handlar om det ekonomiska och, kan man säga, i hög grad psykiska våld som utövas inom ramen för bodelningar, där den ekonomiskt starkare parten kan använda bodelningen som ett väldigt kraftfullt maktmedel mot den ekonomiskt svagare parten, som i regel är en kvinna, som vill lämna en destruktiv relation. Jag är väldigt glad att denna regering kunde starta en process när det gäller detta, efter närmare 20 år av en debatt som inte har materialiserat sig i ett konkret lagstiftningsarbete förrän vi nu tar tag i det.

Självklart är frågan om ekonomiska resurser en central del i detta. Som ett resultat av att inflationsbekämpningen nu har varit lyckosam kommer kommuner och regioner att ha 50 miljarder mer i form av minskade pensionskostnader under nästa år. Vi har under den ekonomiska kris som har varit under ett par år ändå kunnat fortsätta stödja kommuner och regioner med mycket substantiella statsbidrag. Det kommer naturligtvis att ske även fortsättningsvis.

Ytterst är detta naturligtvis också en prioriteringsfråga. Kommer olika delar av vårt samhälle att prioritera kampen mot mäns våld mot kvinnor även när det hamnar i konflikt med andra utgifter? Det hoppas jag.

Det är nämligen nödvändigt att detta prioriteras även i en tid med växande resurser, som vi har framför oss.

§ 11 Kammaren åtskildes kl. 12.54.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Sammanträdet leddes av andre vice talmannen.

§ 8 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

EU-dokument

COM(2024) 561 Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av direktiv 2014/32/EU vad gäller försörjningsutrustning för elfordon, tankningsutrustning för komprimerad gas samt el-, gas- och värmeenergimätare

Motioner

med anledning av prop. 2024/25:47 Sänkt alkoholskatt för öl från oberoende småbryggerier
2024/25:3278 av Anders Ådahl m.fl. (C)

med anledning av prop. 2024/25:48 En kapacitetsmekanism för elmarknaden
2024/25:3270 av Rickard Nordin m.fl. (C)
2024/25:3275 av Linus Lakso m.fl. (MP)

§ 9 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 29 november

2024/25:247 Tillsynen av begravningsväsendet

av *Per-Arne Håkansson* (S)

till socialminister Jakob Forssmed (KD)

2024/25:248 Tågtrafiken i norra Sverige

av *Linus Lakso* (MP)

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2024/25:249 Uppgörelsen om informationsplikten

av *Linus Sköld* (S)

till statsrådet Johan Forssell (M)

§ 10 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 29 november

2024/25:525 Utförsäljning av statliga bolag

av *Linus Sköld* (S)

till finansminister Elisabeth Svantesson (M)

2024/25:526 Olika regler för arbetskraftsinvandring från tredjeland inom EES-området

av *Leif Nysmed* (S)

till statsrådet Johan Forssell (M)

Innehållsförteckning

§ 1 Anmälan om återtagande av plats i riksdagen	1
§ 2 Avsägelse	1
§ 3 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	1
§ 4 Svar på interpellation 2024/25:135 om marknadsskolan.....	1
Anf. 1 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L)	1
Anf. 2 DANIEL RIAZAT (V)	2
Anf. 3 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V).....	2
Anf. 4 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L)	3
Anf. 5 DANIEL RIAZAT (V)	3
Anf. 6 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V).....	4
Anf. 7 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L)	4
Anf. 8 DANIEL RIAZAT (V)	4
Anf. 9 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L)	5
§ 5 Svar på interpellation 2024/25:226 om elevers skydd mot skolnedläggningar med kort varsel.....	5
Anf. 10 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L)	5
Anf. 11 GUSTAF LANTZ (S).....	5
Anf. 12 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L)	6
Anf. 13 GUSTAF LANTZ (S).....	6
Anf. 14 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L)	7
Anf. 15 GUSTAF LANTZ (S).....	7
Anf. 16 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L)	7
§ 6 Svar på interpellation 2024/25:211 om bostadsrättsinnehavares ansvar för trygghet.....	8
Anf. 17 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	8
Anf. 18 MARKUS KALLIFATIDES (S)	8
Anf. 19 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	9
Anf. 20 MARKUS KALLIFATIDES (S)	9
Anf. 21 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	10
Anf. 22 MARKUS KALLIFATIDES (S)	10
Anf. 23 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	10
§ 7 Svar på interpellation 2024/25:213 om straffansvar för psykiskt våld	11
Anf. 24 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	11
Anf. 25 MATTIAS VEPSÄ (S)	12
Anf. 26 SARA GILLE (SD)	12
Anf. 27 SANNA BACKESKOG (S)	13
Anf. 28 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	13
Anf. 29 MATTIAS VEPSÄ (S)	14
Anf. 30 SARA GILLE (SD)	15
Anf. 31 SANNA BACKESKOG (S)	15
Anf. 32 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	15
Anf. 33 MATTIAS VEPSÄ (S)	16
Anf. 34 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	16
§ 8 Bordläggning	17
§ 9 Anmälan om interpellationer	17
§ 10 Anmälan om frågor för skriftliga svar	17
§ 11 Kammaren åtskildes kl. 12.54.	17